

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 4(14)

ЖОВТЕНЬ

2008

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

МОДЕЛЬ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Минає сто років від часу створення урядом Австро-Угорщини перших резерватів у Східних Карпатах (Піп Іван Мараморський, Стужиця та Тиха), 40 років від прийняття Радою Міністрів України Постанови (12 листопада 1968 року) про організацію Карпатського державного заповідника та 15 років від затвердження Указом Президента України (26 листопада 1993 року) на базі Карпатського заповідника, Державного ландшафтної заказника "Стужиця" та земель інших землекористувачів Карпатського біосферного заповідника, на площі 38930 гектарів. А роком раніше МАБ ЮНЕСКО включив Карпатський заповідник до міжнародної мережі біосферних резерватів.

Федір Гамор,
директор Карпатського
біосферного заповідника

Але перш за все, треба зазначити, що за свою історію територіальна структура заповідника неодноразово змінювалась. В 1968 році його площа складала 12672 гектари. Згодом (1979 рік) біосферного заповідника ще на 13214,5 гектарів, а Указом Президента України в 2008 році зобов'язано передати до його складу північні макросхили гори Говерла.

Завдяки зазначеним територіальним змінам масиви біосферного заповідника сьогодні розташовані в межах Виноградівського, Хустського, Тячівського та Рахівського районів Закарпатського області і представляють все біогеографічне різноманіття Українських Карпат, від передгір'я до субальпійської та альпійської зон.

Виступаючи правонаступником перших природоохоронних резерватів та родоначальником двох національних природних парків в Українських Карпатах, Карпатський біосферний заповідник є одним з найважливіших форпостів природоохоронної справи в Україні, відіграє виняткову роль у збереженні природних та культурних цінностей Карпатського регіону. В його межах охороняються найбільші у Європі ділянки букових пралісів, які в 2007 році у складі українсько-словацької номінації включені до переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Причому, і праліси "Стужиці" і макросхилів Піп Івана Мараморського зайняли своє гідне місце серед об'єктів світової спадщини, чим підтверджується далекоглядність ініціаторів їх створення ще на початку 20 століття.

В Карпатському біосферному заповіднику знайшли надійний прихисток 1349 видів вищих судинних рослин, 66 видів ссавців, 193 види птахів та багато інших живих організмів. Великими життєздатними популяціями в межах біосферного

заповідника характеризуються, повсюдно зникаючі у Європі, бурій карпатський ведмідь, рись, дикий кіт, беркут та інші рідкісні види. Тут зустрічається, до прикладу, і понад 80 відсотків червонокнижних судинних рослин, що поширені в Українських Карпатах та всі види цих рослин, що охороняються в цьому регіоні Бернської конвенцією та включені до Європейського червоного списку, значна частина асоціацій із Зеленої книги України тощо.

Велика територія біосферного заповідника розташована в межах Закарпатської Гуцульщини, яка характеризується унікальною історією, фольклором та традиціями, збереження яких є також одним із найважливіших пріоритетів української держави. Тому, в цьому контексті багато уваги приділяється відновленню народних звичаїв та обрядів, популяризації через засоби масової інформації, методів ощадливого природокористування, гуцульської культури тощо.

Продовження на стор. 2

Сертифікат про включення Карпатського біосферного заповідника до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

МОДЕЛЬ ДЛЯ СТА

Продовження, початок на стор. 1

Відповідно до концепції біосферних резерватів ЮНЕСКО, функціональне зонування його території (заповідна зона - 31%, буферна зона - 28%, зона антропогенних ландшафтів - 35% та зона регульованого заповідного режиму - 6%), дозволяє найбільш повно поєднати інтереси охорони природи та збереження традиційного господарювання. Це дуже важливо, адже в зоні діяльності біосферного заповідника розташовано 20 населених пунктів, де проживає близько 100 тис. чоловік, які в тій чи іншій мірі потребують використання природних ресурсів. Тому, багаторічна співпраця територіальних громад та адміністрації біосферного заповідника спрямована на пошук шляхів гармонізації стосунків у збереженні біорізноманіття та забезпечення інтересів місцевого населення. В результаті сьогодні можна констатувати, що ті конфлікти які виникали на початку створення заповідника, зараз в значній мірі розв'язані. Колектив біосферного заповідника зробив і робить все можливе щоб вимоги Севільської стратегії ЮНЕСКО до біосферних резерватів, як до модельних територій сталого розвитку, стали у нашому краї реальністю. Докладається чимало зусиль не на словах, а на ділі, щоб досягти примирення людини з природою, щоб лозунги "Нам нічого чекати милостині від природи, а взяти їх наше завдання" заілюстрились у минулому.

З огляду на це, біосферний заповідник, як наукова установа, приділяє чималу увагу розробці рекомендацій, щодо практичного впровадження в

Карпатському регіоні ідей сталого розвитку. Для цього, зокрема, організовано серію міжнародних науково-практичних конференцій ("Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку" (1998 р.); "Екологічні та соціально-економічні аспекти катастрофічних стихійних явищ у Карпатському регіоні (повені, селі, зсуви)" (1999 р.); "Гори і люди (у контексті сталого розвитку)" (2002 р.); "Природні ліси помірної зони Європи: цінності та використання" (2003 р.); "Екологічні та соціально-економічні аспекти збереження етнокультурної та історичної спадщини Карпат" (2005 р.); "Проблеми сталого природокористування в Карпатському регіоні (екологія, освіта, бізнес)" (2006 р.); "Екотуризм і сталий розвиток у Карпатах" (2007 р.) та інші. Дуже важливо, що на одній з цих конференцій до речі, присвяченій 30-річчю Карпатського біосферного заповідника (1998 р.), схвалено пропозиції щодо прийняття Карпатської конвенції, яка в Києві у 2003 році підписана всіма країнами Карпатського регіону, і сьогодні працює як Рамкова конвенція про охорону і сталий розвиток Карпат. Адміністрація біосферного заповідника стала ініціатором та учасником розробки першої в Україні Концепції сталого розвитку Закарпаття (2002 р.), Постанови Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо державної підтримки реалізації Комплексної програми еколого-економічного та соціального розвитку гірської Рахівщини на період 1998-2005 рр.", Законів України "Про природно-заповідний фонд України", "Про статус гірських населених пунктів в Україні", "Про

мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону", Указу Президента України "Про впорядкування гори Говерла та встановлення пам'ятного знака на її вершині" тощо.

В цьому контексті чимале значення мають також реалізовані в біосферному заповіднику проекти "Збереження біорізноманіття Карпат" (за підтримки Світового банку (1993-1997 рр.), "Створення передумов для екологічно-зорієнтованого сталого розвитку гірських населених пунктів Рахівського району Закарпатської області" (за підтримки Карпатського фонду та фонду "Відродження", 1997-2000 рр.), вивчення букових пралісів Карпат (за підтримки Швейцарської наукової фундації (SCOPES) та Швейцарського федерального інституту лісових, снігових та ландшафтних досліджень, 2000-2003 рр.), інвентаризації пралісів Закарпаття (за участі Голландського королівського товариства охорони природи, 2006-2007 рр.), ознакування Закарпатського туристичного шляху та лісівничих досліджень у Чорногірських монокультурах смереки (за участі українсько-швейцарського проекту FORZA, 2006-2008 рр.) та інші. Не мають світового аналогу і результати досліджень лісового факультету із м. Брно (Чехія) на пробних площах закладених чеським професором Алоїсом Златніком на початку 30-х років минулого століття у пралісах Стужиці та Піп Івана Марамороського і т.д.

В результаті напруженої праці трудового колективу, Карпатський біосферний заповідник став міжнародно визнаним науковим та екологічним центром. Тут створено потужну природоохоронну, науково-дослідну, еколого-освітню та господарську інфраструктуру. Будучи природною лабораторією і навчальним полігоном для багатьох вітчизняних та зарубіжних наукових установ та навчальних закладів, здобуто чималий науковий результат. Так, випущено 31 том Літопису природи, 7 монографій, 16 томів матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій та понад 600 наукових публікацій, підготовлено десятки дисертацій, дипломних та курсових робіт.

Багато зроблено для екологічної освіти та виховання, розвитку екотуризму та зміцнення матеріально-технічної бази. Споруджено та облаштовано Музей екології гір та історії природокористування в Карпатах (м.

European Diploma

for the Carpathian Biosphere Reserve
awarded by the Committee of Ministers
of the Council of Europe

Whereas it is desirable
to promote close co-operation
between member countries of the Council of Europe,
with a view to conserving and enhancing
the natural environment of the peoples of Europe,
for the material and spiritual well-being
of present and future generations;

Whereas the Committee of Ministers
has instituted to that effect a European Diploma
to place under the sponsorship
of the Council of Europe
certain protected landscapes,
reserves and natural features
of European interest.

I, Daniel Tarschys,
Secretary General of the Council of Europe,
hereby certify that:
The Committee of Ministers,
Having regard to Resolution (65) 6
instituting the European Diploma;
Having taken note of the proposal made
by the Bureau of the Committee for the Activities
of the Council of Europe
in the field of Biological and Landscape Diversity;
Having noted further the consent of the Government
of Ukraine;
Having deliberated thereon,
Has, in its Resolution (97) 21,
solemnly awarded the present diploma
for the CARPATHIAN BIOSPHERE RESERVE
to the Ministry for Environmental Protection
and Nuclear Safety of Ukraine,
thereby placing the said reserve under the sponsorship
of the Council of Europe until 30 September 2002.
In witness whereof I have hereto appended my signature
and affixed the seal of the Council of Europe.
Done at the seat of the Council of Europe
this 30 September 1997.

Signed: *Daniel Tarschys*
Secretary General

Європейський диплом, яким Рада Європи нагородила
Карпатський біосферний заповідник

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

ЛОГО РОЗВИТКУ

Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах

Рахів). Музей нарцису (м. Хуст), еколого-освітній центр у географічному центрі Європи, мережу інформаційних пунктів та еколого-освітніх маршрутів тощо. З 1994 року видається Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал "Зелені Карпати". Випускається також регіональна екологічна газета "Вісник Карпатського біосферного заповідника", працює власна відео студія, публікується велика кількість статей у центральних та місцевих засобах масової інформації, готуються спеціальні передачі на радіо і телебаченні тощо.

Для потреб працівників біосферного заповідника здано в експлуатацію 15-ти квартирний житловий будинок, споруджено наукові та побутові корпуси, обладнано контори, лабораторії, робочі місця забезпечено необхідним офісним обладнанням. Організовано роботу дев'яти природоохоронних, науково-дослідних відділень, п'яти лабораторій, сейсмологічної станції, гербарію, бібліотеки, готелю, демонстраційних форелевого господарства та пасіки, автотранспортної, ремонтно-будівельної дільниці і інших підрозділів.

Для забезпечення охорони та виконання природоохоронних заходів збудовано та утримується 144,1 км доріг, 354,9 км гірських стежок, 170,9 км протипожежних розривів і т.д.

В біосферному заповіднику створено біля 300 робочих місць. Щорічно надається на сотні тисяч гривень різноманітних платних послуг. Тому не випадково, за досягнення у природоохоронній справі Карпатський біосферний заповідник єдиний в Україні тричі нагороджений Радою Європи Європейським дипломом (1997; 2002; 2007 рр.), багато його працівників

відзначені почесними грамотами центральних та місцевих органів влади, мають державні нагороди.

Досягнуті результати улюбій справі багато в чому залежать від організації системи управління. Тому коротко нагадаємо і історію менеджменту Карпатського заповідника. Незважаючи на те, що він утворений в 1968 році, його дирекцію організовано лише в 1974 році, яка безпосередньо підпорядковувалась Міністерству лісової і

деревоборної промисловості УРСР. Спершу місцем дирекції було визначено село Кременці в Івано-Франківській області, директором призначено Олексів Т.М. Але ні дирекція у Кременцях, ні перший директор до роботи так і не приступали. Наступним наказом Мінліспрому УРСР дирекцію утворено у місті Рахів Закарпатської області на чолі із директором Квак І.М., який теж не приступив до роботи. І насправді, першим виконуючим обов'язки директора заповідника став кандидат біологічних наук, доцент І.В. Вайнагій. З 1975 до 1987 року заповідник очолював Саїк Д.С., а з 1987 року і до цього часу - Гамор Ф.Д.

З 1987 до 1993 року заповідник знаходився в управлінні виробничого лісозаготівельного об'єднання "Закарпатліс". А з 1993 року, відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про вдосконалення управління заповідниками та національними природними парками" біосферний заповідник переданий у безпосереднє

підпорядкування Міністерству охорони навколишнього природного середовища України.

Окремо хочеться підкреслити, що історія становлення біосферного заповідника була непростою. Через недосконалість законодавства його адміністрації та іншим організаторам доводилось долати непорозуміння, а часом і опір окремих чиновників та частини дезінформованого і обманутого місцевого населення. Тому у цій ситуації важливу роль відігравали наукові авторитети академіків І.Г. Підоплічка, К.М. Ситника та М.А. Голубця, професорів В.І. Комендара та С.М. Стойка. Неоціненними були розуміння та допомога окремих ентузіастів-подвижників із органів державної влади та господарських структур. Тому, ми з великою вдячністю хочемо назвати імена управлінців та господарських керівників, які відіграли значну роль у створенні Карпатського біосферного заповідника, особливо в останні двадцять років, коли його площа зросла майже у тричі, і коли він здобув чи не найбільших успіхів у своїй діяльності. Це в першу чергу М.П. Стеценко та В.П. Давидок із Мінприроди України, Г.Й. Бандровський та С.І. Устич із керівників Закарпатської області, М.О. Даскалюк, В.С. Мондич, М.М. Беркела, В.П. Закурений та В.В. Пукман із керівництва Рахівського та Хустського районів, І.П. Негря, І.І. Печер, А.О. Поляновський, Ю.М. Павлей із природо-охоронних та лісогосподарських органів Закарпаття, О.Г. Діккер, В.Ф. Ковтун та В.М. Приступа - директори Вел. Бичківського та Рахівського лісогосподарських підприємств та інші.

Закінчення на стор. 6

Еколого-освітній центр «Музей нарцису»

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

Під час екскурсії учасників конференції з нагоди 20-річчя заповідника у Чорногорі (1988 р.), зліва направо: професор С.М. Стойко, академік НАН України К.М. Ситник, М.А. Голубець та директор заповідника Ф.Д. Гамор.

Обговорення питання включення Карпатського заповідника до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО (1991 р.), зліва на право: професор В.І. Комендар, начальник Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Закарпатській області І.П. Негря, професор Іван Волошук (Словаччина), Ф.Д. Гамор, професор Еміль Клімо (Чехія) та професор С.М. Стойко.

Експерти Світового банку, зліва на право: Стів Бєрвік та Ендрю Бонд слухають доповідь Ф.Д. Гамора про хід реалізації проекту глобального екологічного фонду «Збереження біорізноманіття Карпат» (1996 р.)

На науково-практичному семінарі в Карпатському заповіднику проходить перше обговорення Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (1992 р.). На трибуні заступник міністра охорони навколишнього природного середовища України В.В. Костицький, та фото учасників семінару на згадку.

ІСТОРІЯ ЗАПОВІДНИКА У ФОТОГРАФІЯХ

Спеціальна комісія обговорює проект розширення Карпатського біосферного заповідника (1996 р.), справа на ліво: заступник директора Рахівського лісокомбінату Д.Д. Сухарюк, головний лісничий Закарпатського обласного управління лісового господарства І.І. Печер, Ф.Д. Гамор, професор С.М. Стойко та інші.

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

Завідуючий відділу екології та місцевого самоврядування Ради Європи Жан-П'єр Рібо (справа) та експерт Ради Європи Маріо Броджі (зліва) обговорюють із директором Карпатського біосферного заповідника Ф.Д. Гамором (другий зліва) процедуру нагородження Карпатського біосферного заповідника Європейським дипломом (1996 р.).

Директор Карпатського біосферного заповідника Ф.Д. Гамор (в центрі) та голова Рахівської районної державної адміністрації М.О. Даскалюк (справа) на прийомі у Раді Європи (Страсбург, 1997 р.).

Голова Закарпатської обласної державної адміністрації В.І. Балага (в центрі) та голова центральної виборчої комісії України М.М. Рябець (справа) під час знайомства з роботою біосферного заповідника (1999 р.).

Голова державного комітету лісового господарства України М.М. Колісніченко виступає з трибуни міжнародної наукової конференції «Природні ліси помірної зони Європи: цінності та використання» (2003 р.).

Прем'єр-міністр України В.А. Ющенко (зліва) під час знайомства з Чорногірськими пралісами (2000 р.).

Експерт Міжнародного Союзу охорони природи Дев Мігалик (США) зліва та Вільям Піхлер в центрі (Словаччина) під час експертизи Угольських букових пралісів, як номінанта для включення до складу Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (2006 р.).

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

МОДЕЛЬ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Закінчення, початок на стор. 1

Чимала заслуга у становленні та розвитку Карпатського біосферного заповідника належить Костилівській (Семенюк М.М., Сметанюк О.В.), Квасівській (Діміч В.Ю.), Лугівській (Сас В.М., Бочкор М.В.), Богданській (Грапенюк П.М.) сільським, Ясинській селищній (Поляк Д.Ю.), Рахівській міській (Желізняк І.С., Думин Я.В.) та іншим місцевим радам.

В цілому, узагальнюючи деякі підсумки проведеної роботи, можна сказати, що перші резервати у Карпатах та Карпатський біосферний заповідник відіграють, по-перше, важливу екостабілізуючу роль, зокрема у паводково небезпечному верхів'ї басейну Тиси, служать ядровими зонами Карпатської екологічної мережі, оберігають унікальне біорізноманіття, надають значні екосистемні послуги, зокрема постачають чисте повітря та прісну воду, для населення значної частини Європи, виступають важливим акумуляторами вуглекислого та інших газів, що викликають глобальне потепління на Землі. По-друге, забезпечують збереження найбільших у Європі природних цінностей - букових пралісів

Сертифікат про занесення букових пралісів Карпат до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

Карпат, які стали об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. По-третє, стали основою для проведення довгострокового екологічного моніторингу за ходом природних процесів та антропогенних змін у Карпатському регіоні. По-четверте, заклали основу гармонійних стосунків людини і природи у Карпатах, стали гарантом збереження унікального традиційного гірського господарювання. По-п'яте, задіяли інструменти транскордонної наукової, навчально-освітньої та природоохоронної співпраці, стали базою для реалізації демонстраційних проєктів із сталого розвитку та проведення багатьох міжнародних науково-практичних конференцій.

І на кінець, Карпатський біосферний заповідник став генератором інноваційних ідей та проєктів, що лягли в основу цілого ряду законодавчих та нормативно-правових документів у галузі збереження та сталого розвитку Карпат.

Федір Гамор, директор Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України

У К А З ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про впорядкування території гори Говерла та встановлення пам'ятного знака на її вершині

З метою дальшого розвитку славетних традицій патріотизму та духовності українського народу **постановляю:**

1. Івано-Франківській обласній державній адміністрації здійснити до 24 серпня 2008 року заходи щодо встановлення на горі Говерла - найвищій географічній точці України пам'ятного знака, що символізує українську державність (далі - пам'ятний знак), а також з благоустрою прилеглої території зі збереженням природного ландшафту.

2. Івано-Франківській обласній державній адміністрації, Міністерству культури і туризму України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству України у справах сім'ї, молоді та спорту за участю громадських організацій забезпечити підготовку та проведення урочистостей з нагоди відкриття пам'ятного знака.

3. Міністерству культури і туризму України разом з Івано-Франківською обласною державною адміністрацією опрацювати питання щодо занесення в установленому порядку пам'ятного знака до

Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

4. Кабінету Міністрів України разом з Івано-Франківською та Закарпатською обласними державними адміністраціями:

- забезпечити проведення капітального ремонту і реконструкції під'їзних доріг до гори Говерла та впорядкування прилеглих територій;

- вирішити питання щодо створення та облаштування місць відпочинку на маршрутах підйому на вершину гори Говерла;

- внести в установленому порядку пропозиції щодо розширення території Карпатського національного природного парку та Карпатського біосферного заповідника з метою віднесення всієї території гори Говерла до природно-заповідного фонду.

5. На підтримку ініціативи молодіжних громадських організацій про започаткування акції "Почесна варта Говерли", спрямованої на встановлення контактів між молоддю різних регіонів України та спільне вивчення історії держави, Міністерству України у справах сім'ї, молоді та спорту, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастополь-

ській міським державним адміністраціям сприяти у вирішенні питань матеріально-технічного та організаційного забезпечення проведення зазначеної акції, вжити заходів щодо активної пропагандистської кампанії з метою залучення молоді до участі в акції, перевезення учасників акції до місця її проведення та у зворотному напрямку.

Президент України В.ЮЩЕНКО

м. Київ, 10 липня 2008 року
N 633/2008

Віктор Ющенко відкриває пам'ятний знак на горі Говерла

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

ОХОРОНЯЄМО УНІКАЛЬНІ ЕКОСИСТЕМИ

Одним з основних завдань заповідника є збереження природних комплексів та об'єктів, забезпечення охорони його території, проведення протипожежних заходів. Ці завдання покладаються на службу державної охорони заповідника, в складі якої 122 працівники.

На неї покладені обов'язки охороняти також флористичні та фауністичні комплекси від пожеж, незаконних рубок та інших порушень, забезпечення збереження та відтворення природних екосистем, дотримання порядку використання природних ресурсів та вимог щодо відвідування території заповідника. Крім того, служба охорони організує проведення заходів з профілактики та захисту лісу від шкідників і хвороб.

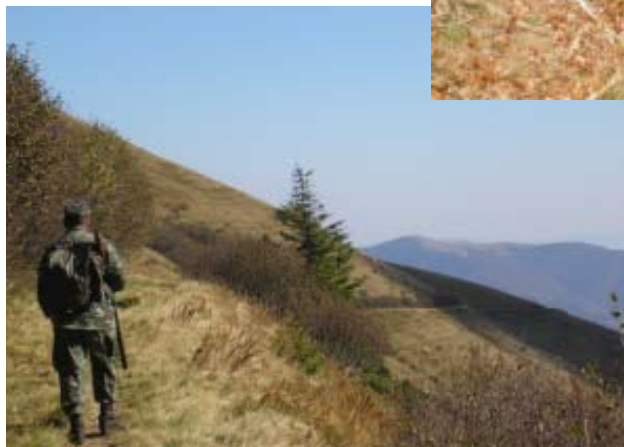
Тільки в останній час працівниками служби державної охорони складено 94 протоколи про порушення заповідного режиму, з яких 74 протоколи - про незаконні рубки. Обстежено сотні ділянок, де запропоновано проведення відповідних

природоохоронних заходів. Не допущено жодного випадку виникнення лісових пожеж.

В цьому велика заслуга ветеранів, зокрема Регуша В.В., Куріна Д.І.,

Регуш Т.Г., Дем'янчука М.І., Саса В.В., Ілавського Ф.Ф., Ференца М.І., Никірки Ю.Ю., Химинця В.В., Гендича В.І., Олексія І.І., Цірика І.А., та інших.

Микола Рибак,
перший заступник директора -
головний природознавець
Карпатського біосферного
заповідника

ПОРТРЕТИ

НАШ ВЕТЕРАН

Одним з перших, хто причетний до створення та організації заповідника, був Дмитро Іванович Курін. Народився на Міжгірщині в родині лісника. Освіту здобував в важкі післявоєнні роки в Сторожинецькому лісотехнікумі, а згодом заочно в Львівському лісотехнічному інституті. Трудову діяльність починав в Міжгірському лісгоспі. В 1964 році доля закинула Дмитро Івановича на

Рахівщину. Тут працював помічником лісничого, згодом лісничим Устірцького лісництва Рахівського лісокомбінату.

В березні 1969 року був призначений лісничим Черногірського заповідного лісництва, і з того часу працює в заповіднику і по сьогоднішній день. За період роботи під його керівництвом створені високогірні дослідні культури ялини, ялиці та інших порід на висоті 1560-1600 м в урочищі Брецькул. Збудовано контори Богдан-Петроського, Черногірського лісництв, лісові будинки та контрольно-перепускні пункти в урочищах Лавка, Рогнескул, Білий, Товстий Грунь та інші. Не одну сотню кілометрів пройдено ним гірськими стежинами Черногірського масиву.

В роботі відзначався наполегливістю, завжди доводив до завершення задумані ним справи. За що неодноразово нагороджувався різноманітними нагородами - грамотами, медалями тощо. Був обраний делегатом Всесоюзного з'їзду лісничих лісової промисловості СРСР та Всесоюзного з'їзду працівників лісової охорони

заповідної справи.

Брав активну участь в громадському житті с. Богдан, обирався головою селищної ради та депутатом 8-ми скликань.

Дмитро Іванович добрий сім'янин - виховав сина, збудував будинок, посадив не одну сотню дерев. Тепер допомагає здобувати вищу освіту трьом онукам.

Сьогодні Дмитро Іванович працює в відділі служби державної охорони на посаді провідного інженера з охорони тваринного світу. І зараз він зберіг молодецький запал, енергію та наполегливість. Виконує різні доручення та завдання. В минулому році був залучений до робіт з відновлення екосистем в ПНД відділенні "Долина нарцисів". Бере участь в проведенні ревізій, обстеженні ділянок, охороні заповідних масивів. Є наставником та прикладом в роботі для молодих працівників служби державної охорони.

Михайло Проць,
начальник відділу
служби державної охорони
Карпатського біосферного заповідника.

КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ - 40 РОКІВ

ВІДНОВЛЮЄТЬСЯ ГІДРОЛОГІЧНИЙ РЕЖИМ

Унікальною особливістю Долини нарцисів є наявність найбільшої на Європейському континенті рівнинної популяції рідкісного високогірного червонокнижного виду - нарцису вузьколистого (*Narcissus angustifolius Curt.*), що зростає на природних зволжених рівнинних луках.

Це урочище увійшло до складу Карпатського біосферного заповідника тільки в 1979 році з площею 256,6 га. У спадок заповідник отримав ряд негативних наслідків, які пов'язані з колишнім сільськогосподарським використанням цієї території - це зміна гідрологічного режиму в результаті вирубки лісів по всій території водозбірного басейну річки Хустець, проведення гідромеліоративних робіт на початку 70-х років минулого століття та ін.

В результаті осушення ґрунтів відбуваються відчутні негативні зміни у видовому складі рослинного покриву урочища. Зокрема, зменшилися місця зростання рідкісних вологолюбних видів рослин і суттєво збільшилась участь у травостойі видів характерних для посушливих місць. Наприклад, відчутно скоротилися місцезростання червонокнижних видів орхідних - пальчатокорінників і зозулинців, а натомість суттєво збільшилась площа родовика, буквиці та ін. Поступове осушення масиву

приводить до інтенсивного розростання верб, які витісняють рідкісні види рослин. Разом з флорою значних змін зазнала і фауна урочища. Помітно зменшується кількість очеретянки, кулика та інших видів водно-болотної орнітофауни. Наприклад, такий птах як деркач став тепер вкрай рідкісним. Поступово зменшуються площі заболочених місць, стариць і стоячих водойм, які є оселищем багатьох видів земноводних (тритони, жаби, болотна черепаха). В той же час територію Долини нарцисів активно освоює кріт звичайний, жайворонок польовий,

просянка та інші види, які раніше тут майже не відмічалися.

На основі даних досліджень за рівнем ґрунтових вод в Долині нарцисів, та динаміки видового складу рослинного і тваринного світу назріла нагальна потреба у встановленні гідроспоруд (шлюзів, загат, перепадів) на основних водотоках для підняття рівня ґрунтових та поверхневих вод.

У 2008 році складено проект

програми науково-дослідних робіт по відновленню гідрологічного режиму в заповідному урочищі. Споруджено один експериментальний шлюз на меліоративному каналі. Ця дерев'яна конструкція дозволила суттєво підняти рівень води. Для вивчення рівня ґрунтових вод і динаміки рослинного покриву в зоні дії шлюзу закладено науковий полігон. Це профіль, довжиною 50 м, на якому розміщено п'ять пробних площ, біля яких споруджено п'ять свердловин. Згідно даних рівня ґрунтових вод у свердловинах можна спостерігати зміни, які відбуваються у рослинному покриві

в межах наукового полігону. Разом з тим на основі багаторічних спостережень будуть детально відмічені зміни в структурі популяції нарцису вузьколистого і інших рідкісних видів.

Також голландськими гідрологами, які відвідали заповідне урочище влітку, була запропонована модель загат. Це конструкція "вербових матраців" з гілок, кілків і ґрунту. Силами працівників наукового відділу було встановлено такі гідроспоруди на чотирьох основних водотоках Долини нарцисів, що впадають в річку Хустець.

Кінцевою метою є налагодження умов наближених до природних, які тут були в домеліоративний період. На основі даних видового складу біорізноманіття за період (5-10 років) до встановлення гідроспоруд і відповідних даних після підняття рівня води, можна зробити висновки та конкретні рекомендації щодо подальших регулятивних заходів, які б оптимально наблизили гідрологічну ситуацію в Долині нарцисів до природного стану.

На наступний рік планується додатково влаштувати серію перепадів на річці Хустець з одночасним підняттям рівня поверхневих та ґрунтових вод на різних ділянках та на різні рівні, що дозволить зробити висновки про оптимальні гідрологічні умови, які необхідні для збереження і відновлення природного біорізноманіття цього заповідного урочища.

Петро Папарига,

завідувач лабораторії фенолого-гідрометеорологічних та ландшафтних досліджень та

Микола Волошук,

завідувач ботанічної лабораторії Карпатського біосферного заповідника

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.
Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Ел. пошта: cbr@rakhiv.net.ua
<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),
Іван Волошук (редактор),
Василь Покин'єчерета,
Юрій Беркела,
Дмитро Сухарюк,
Ярослав Довганіч,
Йосип Бундзяк,
Олег Борик (комп'ютерний дизайн та верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газета віддрукована у Хустській районній друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.